

A LEGNAGYOBB KINCS

A Föld egy hatalmas park volt, egy teljesen megszelídített, hatalmas park. Lou Tansonia a holdi utasszállító elülső ablakából nézte a mind nagyobbnak tűnő bolygót. A férfi hatalmasan előreugró orra két, egymáshoz képest aránytalan félre osztotta az arcát. A két fél valahogy mindig is szomorúnak hatott - de ez a kifejezés ezúttal a valódi hangulatát tükrözte vissza.

Még sosem utazott el ilyen hosszú időre - közel egy hónapra és rosszkedvűen várta azt a nem túl kellemes akklimatizációs időszakaszt, amikor is a Föld erős gravitációja könyörtelen markába kapja őt.

Ám emiatt csak később kellett aggódnia. Más okból öntötte el szomorúság, miközben a Földet figyelte.

Amíg elég távol volt tőle ahhoz, hogy a hajó bal oldala felett ragyogó Nap fényében fürdőző, fehérítő spirálokkal teli gömbnek lássa, felfedezte benne az ősi, romlatlan szépséget. Amikor aztán a barna és zöld pasztellszínek átkukucskáltak a felhők szövetén, még mindig lehetett volna az a bolygó, amely egykoron, háromszázmillió évvel ezelőtt volt, amikor az élet kikúszott a tengerből, és szétterült a szárazföldön, hogy eleven, zöld szőnyeggel vonja be a síkságokat és a völgyeket.

Lejjebb, sokkal lejjebb - amikor a hajó a felszínhez kellő közelségbe ereszkedett

- következett el a pillanat, amikor a végső, a tökéletes megszelídítés kezdett megmutatkozni.

A valaha irdatlan kiterjedésű vadonok eltűntek. Lou még sosem járt földi vadonban, legfeljebb csak olvasott róluk, vagy régi filmekben látta őket.

Az erdőket-ligeteket alkotó fák mértani pontosságú oszlopokban és sorokban álltak, és mindegyiken egy-egy apró tábla hirdette a helyét és a faját. A kultúrnövények szabályos és

szigorú körforgás szerint változtatott táblákban termettek, automata berendezések felügyelete alatt, amelyek szüntelenül szórták rájuk a műtrágyát és a gyomirtót. A még létező maroknyi háziállatról pontos nyilvántartás készült, sőt Lou keserűen gyanította, hogy talán még a fűszálakról is.

Vadállatot olyan ritkán lehetett látni, hogy szenzációnak számított, ha valahol valaki megpillantott egyet. Még a rovarok is megfogyatkoztak, és a nagyobb testű állatok már csakis az egyre csökkenő számú állatkertekben éltek.

Mi több, maguk a macskák is megritkultak, mert sokkal hazafiasabbnak számított hörcsögöt tartani, már ha valaki egyáltalán tartott valamilyen házi kedvencet.

Helyesbítés! A Földről csakis azok a teremtmények tűntek el, amelyek nem tartoztak az emberi fajhoz. A teljes állatvilág ugyanolyan hatalmas volt, mint valaha, ám a java részét, körülbelül a háromnegyedét egyetlen faj alkotta - a Homo Sapiens. És dacára mindannak, amit a Földi Ökológiai Iroda tett (vagy legalábbis állította, hogy tett), ez az arány ha csak lassan is, de évről évre tovább romlott.

Miközben ezek a gondolatok átcikáztak Lou elméjén, mint korábban mindig, ezúttal is elfogta az érzés, hogy az Univerzum elveszít valamit, valami nagyon fontosat. Mindenesetre az emberi jelenlét nem volt feltűnő. Nyomát sem lehetett látni, mialatt a hajó az utolsó, egyre szűkülő köreit róttá a bolygó körül; és Lou tudta, hogy még mélyebbre ereszkedve sem fogja felfedezni a nyomokat.

A preplanetáris korok széles terjeszkedő városai kivétel nélkül eltűntek. A régi országutakat a levegőből még fel lehetett fedezni, mert a lenyomatuk ott maradt a növénytakaróban, de közvetlen közelről láthatatlanságba burkolóztak. Az emberek ritkán vették a fáradságot, hogy feljöjjenek a felszínre, odalent voltak, a föld alatt. Az egész, több milliárd főt számláló emberiség odalent volt, a gyáraival, élelem- és energiatermelő telepeivel és vákuumalagútjaival

együtt.

A megszelídített világ napenergián élt, és mentes volt minden küzdelemtől - amitől gyűlöletesnek tűnt Lou szemében.

És mégis, ezekben a pillanatokban már-már hajlott a megbocsátásra, mert több hónapos kudarc sorozat után végre arra készült, hogy magával Adastrusszal találkozzon. És ez azt jelentette, hogy végre megrángathat minden elérhető szálat.

Ino Adastrus volt az általános ökológiai miniszter. Ezt a hivatalt nem választás útján lehetett elnyerni, sőt valójában kevesen tudtak a létezéséről. Ennek dacára ennél fontosabb állás nem akadt a Földön, ugyanis ez a miniszter irányított mindent.

Jan Marley is pontosan így vélekedett. A borzas hajú férfi laposakat pislogott, mintha most verték volna fel álmából. Az alkata, az egész megjelenése sejteni engedte, hogy alaposan elhízna, amennyiben az emberi éttrend lehetővé tenné bárki számára, hogy elhízzon.

- A nyakamat rá, hogy ez a legfontosabb állás a Földön - mondta -, és úgy veszem észre, hogy ezt senki sem tudja. Ezért szeretnék írni róla.

Adastrus csak a vállát vonogatta. Az egykoron világosbarna, mára már erősen őszülő hajú, halványkék szemű, finoman ráncosodó arcú zömök alak a kormányzati szint legkevésbé feltűnő szereplőjeként szolgált, immáron egy teljes nemzedék óta. Azóta dolgozott ökológiai miniszterként, hogy az akkori kormányzat megalapította a Földi Irodát, és abban egyesítette a regionális ökológiai tanácsokat. Azok, akik ismerték őt, azon kapták magukat, hogy nem tudnak úgy gondolni az ökológiára, hogy közben nem gondolnak őrá.

- Az igazság az - válaszolta elnézően mosolyogva -, hogy a döntések valójában ritkán a sajátjaim. Az utasítások, amelyeket aláírok, igazából nem az enyéim. Azért írom alá őket, mert pszichológiai szempontból káros lenne, ha a számítógépekkel íratnánk alá őket. Viszont, ahogyan azt nyilván ön is tudja, a

munkát számítógépek, kizárólag számítógépek végzik.

- Az Iroda elképesztő mennyiségű adatot fogad be és emészt meg minden egyes napon. Az adatok a világ minden tájáról érkeznek, és nem csupán az emberi születésekről, a halálesetekről, a népesség, a termelés és a fogyasztás változásairól szólnak, de a növény- és állatvilág valamennyi érzékelhető változásáról is, nem beszélve a környezet: a levegő, a tengerek és a talaj főbb szegmenseinek állapotát leíró értékekről. A beérkező információkat a számítógépek szétválogatják, felszívják és elraktározzák egy megdöbbenően bonyolult, kereszthivatkozásokkal teli adattárba, aztán ebből az adattárból kerülnek elő a kérdéseinkre adott válaszok.

Marley sanda pillantást vetett a miniszterre, és megkérdezte:

- Valamennyi kérdésre?

Adastrus ismét elmosolyodott, és derűs hanghordozással válaszolt:

- Megtanultuk, hogy ne törődjünk azokkal a kérdésekkel, amelyekre nem létezik válasz.

- És az eredmény - mondta Marley - az ökológiai egyensúly.

- Valóban, csakhogy egy különleges ökológiai egyensúly - felelte Adastrus. - Az egyensúly a bolygó egész történelme során megmaradt, de mindig is katasztrófák árán. Az átmeneti kiegyensúlyozatlan időszakok után az egyensúly éhínségek, járványok és szélsőséges éghajlatváltozások után állt helyre. Most a napi szintű váltásokkal és módosításokkal úgy tartjuk fenn, hogy nem következnek be katasztrófák, mert nem engedjük meg, hogy a kiegyensúlyozatlanságot okozó tényezők veszedelmesen felerősödjenek.

- Ön egykoron azt mondta - jegyezte meg Marley -, hogy az emberiség legnagyobb kincse az ökológiai egyensúly.

- Hát, azt beszélük, hogy ezt mondtam...

- Ott van a falon, az ön háta mögött!

- Csupán az első négy szó - felelte fanyalogva Adastrus. Valóban, a háta mögött egy fénylemez derengett, amelyen négy szó világított: Az emberiség legnagyobb kincse...

- Bizonyára nem érezte szükségét, hogy befejezze a mondatot - vélte Marley.

- Szóval, mit tehetek önért?

- Megengedné, hogy ön mellett töltsék néhány napot, és megfigyeljem, hogyan dolgozik?

- Előre szólok, hogy egy szürke hivatalnokot fog látni.

- Én másként hiszem - jelentette ki Marley. - Lesznek megbeszélései, amelyeken esetleg részt vehetek?

- Ma lesz egy találkozásom - válaszolta Adastrus -, egy Tansonia nevezetű fiatal fickóval. A holdlakóink egyike. Ha gondolja, beülhet...

- Holdlakó? Úgy érti?

- Igen, a holdi laboratóriumokból jött. Hála az égnek, hogy van egy Holdunk. Máskülönben a Földön folytatnák le az őrült kísérleteiket, és éppen eleget küszködünk, hogy kordában tartsuk és megőrizzük a természetet.

- A nukleáris kísérletekre és a radioaktív szennyezésre gondol?

- Azokra is, meg még sok mindenre.

Lou Tansonia arc kifejezése alig elfojtott izgatottságról és alig elfojtott neheztelésről árulkodott.

- Örülök a lehetőségnek, hogy felkereshettem önt, miniszter úr - mondta elfúló hangon, mert a Föld vonzereje máris kimerítette.

- Sajnálom, hogy nem tudtuk hamarabb elintézni - felelte szívélyesen Adastrus.

- A jelentések szerint ön kitűnő munkát végez. Ez az úriember Jan Marley, foglalkozására nézve tudományos író, aki néhány napig nyomon követi a munkámat. Nyugodtan beszélhet előtte.

Lou az íróra pillantott, és odabiccentett neki, aztán ismét

Adastrus felé fordult, és mélyet lélegezve megszólalt:

- Miniszter úr...

- Kérem, foglaljon helyet - szólt közbe Adastrus.

Lou sietve leült. Kissé esetlen mozdulatai arról árulkodtak, hogy még nem szokott hozzá teljesen a földi gravitációhoz, míg az arcáról lerítt, hogy pusztá időpazarlásnak tartja azt a néhány pillanatot, amit arra szánt, hogy leüljön. Ismét vett egy nagy levegőt, és megint belevágott:

- Miniszter úr, azért fordultam személyesen önhöz az alkalmazáskutatási...

- Tüdöm - szólt közbe kurtán a miniszter.

- Olvasott róla, uram?

- Nem, én magam nem, de a számítógépek igen. És elutasították a kérvényét.

- Igen! Ezért szeretném most önhöz benyújtani.

Adastrus elmosolyodott, és megrázta a fejét.

- Kínos helyzetbe hoz, fiatalember - mondta higgadtan. - Fogalmam sincs, honnan meríteném a bátorságot ahhoz, hogy semmibe vegyem a számítógép véleményét.

- De meg kell tennie! - válaszolta Tansonia eltökélten. - A szakterületem a génebézészet.

- Igen, ezt is tudom.

- És a génebézészet - folytatta Tansonia a közbeszólással nem törődve - jelenleg az orvostudomány szolgálólánya, márpedig ennek nem szabadna így lennie. Legalábbis nem teljes mértékben.

- Különös, hogy így gondolkodik - jegyezte meg Adastrus. - Orvosi fokozatot szerzett, és lenyűgöző eredményeket ért el az orvosgenetikában. Valaki elmondta nekem, hogy az ön kétéves munkája nyomán sikerült felszámolni a krónikus cukorbetegséget, egyszer s mindenkorra.

- Így történt, de ez engem nem érdekel - válaszolta Tansonia. - Nem akarom végigvinni a dolgot. Hadd fejezze be valaki más! A cukorbetegség gyógyítása csupán egy részlet, és

csak azt fogja eredményezni, hogy a halálozási arány némileg csökken, aminek következtében némiképp növekszik az élettartam, és a lakosság létszáma. És ehhez hozzájárulni nem áll szándékomban.

- Nem tartja értékesnek az emberi életet?

- Végtelenül értékesnek semmiképpen - felelte őszintén Tansonia. - Túl sok ember él a Földön.

- Igen, tudomásom van arról, hogy néhányan így tartják...

- És ön is közéjük, pontosabban közénk tartozik, miniszter úr - jegyezte meg Tansonia, majd nekihehvülve folytatta: - Az ön által írt cikkekből világosan kiderül. És az is nyilvánvaló minden gondolkodó ember számára, önnek még inkább, mint bárki másnak, hogy mi a teendő. A túlnépesedés szorongást kelt, és hogy csökkentjük a szorongást, az egyéni érdekeknek, választási lehetőségeknek el kell tűnniük. Zsúfoljunk be elég embert egy adott térbe, és csak úgy tudnak mindannyian leülni, ha mindannyian egyszerre ülnek le. Ha egy tömeg elég sűrű, a tagjai csakis úgy juthatnak el egyik pontból egy másikba, ha egyszerre, alakzatban menetelnek. Ez lett az emberiségből: egy vakon masírozó tömeg, amely mit sem tud arról, hogy hová megy és miért.

- Milyen hosszan gyakorolta ezt a beszédet, Mr. Tansonia? - érdeklődött barátságosan a miniszter.

Lou zavarában elvörösödött, de eltökélten hozzátette:

- És a más létformák mind a fajok, mind az egyedek tekintetében folyamatosan fogyatkoznak, leszámítva azokat a növényeket, amelyeket megeszünk. A környezet évről évre egyszerűsödik.

- Viszont egyensúlyban marad - vetette ellen a miniszter.

- Csakhogy elveszíti a sokszínűségét és változatosságát, és nekünk fogalmunk sincs arról, hogy mennyire jó az egyensúly. Elfogadjuk az egyensúlyt, mert nincs más helyette.

- Ön mit tenne?

- Kérdezze meg a számítógépet, amelyik elutasította a

javaslatomat! Szeretnék belekezdeni egy génebézésen alapuló programba, a fajok széles spektrumán, a férgektől az emlősökig. Szeretnék új változatosságot teremteni a még rendelkezésünkre álló, ütemesen fogyatkozó genetikai anyagból, amíg nem fogy el teljesen.

- És mi lenne a cél?

- Hogy mesterséges környezeteket teremtsünk. Hogy új ökoszisztémákat állítsunk össze olyan növényekből és állatokból, amelyekhez hasonló nem él a Földön.

- És mit nyernénk vele?

- Azt nem tudom - vallotta be Tansonia. - Ha pontosan tudnám, hogy mit nyernénk, nem lenne szükség a kutatásra. Azt viszont tudom, hogy mit kellene nyernünk. Többet kellene tudnunk arról, hogy mitől működik egy adott ökoszisztéma. Mindaddig csupán elvettük mindazt, amit a természet adott nekünk, aztán az egészet tönkretettük, leromboltuk, majd igyekeztünk elboldogulni a kizsigerelt maradványokkal. Mi lenne, ha felépítenénk valamit, és azt tanulmányoznánk?

- Vaktában akar építkezni? Véletlenszerű alapokra?

- A tudásunk kevés ahhoz, hogy másként járjunk el. A génebézésben a véletlen mutációt alapvető hajtóerőnek tekintjük. A gyógyászati alkalmazások terén a véletlen lehetőségét a lehető legkisebbre kell csökkentenünk, kerül amibe kerül, mivel egy bizonyos hatást keresünk. Szeretném megragadni és felhasználni a génebézés véletlen komponensét.

Adastrus a homlokát ráncolva töprengett néhány pillanatig, majd megkérdezte:

- És hogyan hozna létre egy ennyire jelentős környezetet? Nem tart attól, hogy kölcsönhatásba lép a már létező ökoszisztémával? Nem fogja felborítani annak egyensúlyát? Mert azt aligha engedhetjük meg magunknak.

- A kísérletet nem a Földön kívánom végrehajtani - válaszolta Tansonia -, természetesen nem.

- Hát akkor hol? A Holdon?

- Még csak nem is a Holdon. Hanem a kisbolygókon. Ez jár a fejemben azóta, hogy a javaslatom bekerült a számítógépekbe, amelyek aztán kiköpték. így már más lenne a felállítás. Mi lenne, ha kisbolygókon folytatnánk le a kísérletet? Egy kisbolygó, egy ökoszisztéma. Vonjunk be bizonyos számú aszteroidát a programba! Fúrjunk beléjük jó nagy üregeket, amiket rendezzünk be! Szereljük fel őket energiaforrásokkal és transzduktorokkal! Vessünk el bennük különféle létformákból összeállított kollektciókat, amelyekből idővel zárt ökoszisztéma alakulhat ki. Aztán nézzük meg, hogy mi történik! Ha nem működik, próbáljuk kitalálni, hogy miért nem! Vonjunk ki egy tételt, vagy adjunk hozzá egyet, vagy változtassuk meg az arányokat! Ezzel kifejleszthetjük az alkalmazott ökológia tudományát, vagy ha úgy jobban tetszik, az ökosebészet tudományát. Egy olyan tudományt, amely a bonyolultságát és a jelentőségét tekintve néhány lépéssel még a génebészetet is megelőzi.

- De hogy mire lenne jó, azt nem tudja megmondani - jegyezte meg Adastrus.

- Egészen pontosan nem, annyi bizonyos. De hogyan is ne sülnhetne ki belőle valami jó? Gyarapodni fog a tudásunk pontosan azon a területen, amelyre a legnagyobb szükségünk van. - Tansonia rámutatott az Adastrus mögött fénylő felíratra, és tovább beszélt: - Hiszen éppen ön mondta, miniszter úr. „Az emberiség legnagyobb kincse az ökológiai egyensúly.” Én egy módszert kínálok fel, amelynek révén elvégezhetjük a kísérleti ökológia alap kutatásait. Tudtommal ilyent még senki sem csinált.

- Hány kisbolygót szeretne?

Tansonia rövid ideig habozott, majd kibökte:

- Tízet... - vett egy mély levegőt, kicsit kihúzta magát, és hozzátette: - ... kezdetnek.

- Legyen öt - mondta Adastrus, azzal maga elé húzta a

jelentést, és ráírt valamit a fedőlapjára, amivel érvénytelenítette a számítógép határozatát.

Tansonia távozása után Marley megkérdezte:

- Még most is azt állítja, hogy ön egy szürke hivatalnok? Egy tollvonással megmászította a számítógép döntését, és odaadott valakinek öt kisbolygót.

- Ne feledje, még a kongresszusnak is jóvá kell hagynia. Bár biztosra veszem, hogy jóvá fogja hagyni.

- Ezek szerint úgy véli, hogy a fiatalember jó javaslattal állt elő - állapította meg Marley.

- Nem, nem hiszem. Nem fog beválni - válaszolta a fejét csóválva Adastrus. - Mr. Tansonia minden lelkesedése ellenére ez a dolog annyira bonyolult, hogy messze több kutató kell hozzá, mint amennyi a rendelkezésünkre áll, és messze tovább fog tartani, hogysen ez az ifjú ember megérhetné az első említésre méltó eredmények születését.

- Biztos benne?

- A számítógép ezt állítja. Éppen ezért utasította el a tervet.

- Akkor miért változtatta meg a számítógép döntését?

- Mert jómagam és a kormányzat többi tagja alapján véve azért vagyunk itt, hogy megőrizzünk valamit, ami sokkal fontosabb, mint az ökológia egyensúly.

Marley előrehajolt ültében, és gondterhelten kijelentette:

- Ezt nem igazán értem.

- Azért, mert rosszul idézi azt, amit egykoron mondtam - válaszolta elnézően mosolyogva Adastrus. - Azért nem érti, mert mindenki rosszul idézi. Mert én két mondatot mondtam akkor, amelyek idővel összemosódtak, aztán már sosem tudtam elérni, hogy szétváljanak. A jelekből ítélve az emberi faj nem hajlandó elfogadni a kijelentéseimet úgy, ahogyan tettem őket.

- Úgy érti, nem azt mondta, hogy „az emberiség legnagyobb kincse az ökológiai egyensúly”?

- Hát persze, hogy nem! Azt mondtam, hogy „az emberiség legnagyobb szükséglete az ökológiai egyensúly”.

- De hát ott van, azon a fénylemezen - tiltakozott meglepetten Marley, és tagoltan olvasta: - Az emberiség legnagyobb kincse...

- így a második mondatom kezdődik - szólt közbe Adastrus -, amit az emberek valamiért nem hajlandók idézni, de jómagam sosem felejték el. „Az emberiség legnagyobb kincse a nyughatatlan elme.” Érti már? Nem a környezetünk kedvéért változtattam meg a számítógép határozatát. Arra csak azért van szükségünk, hogy éljünk. Felülbíráltam a döntést, hogy megmentsek és tovább dolgoztassak egy nyughatatlan elmét. Erre azért van szükségünk, hogy az ember megmaradjon embernek - ami sokkal fontosabb annál, hogy csupán éljen.

Marley felállt, és csendesen megszólalt:

- Ezek után gyanítom, miniszter úr, hogy ezért a mondatért hívott ide. Ezért adta ezt az interjút. Azt szeretné, hogy írjak erről a téziséről, nem igaz?

- Fogalmazzunk úgy - válaszolta Adastrus -, hogy igyekszem megragadni minden lehetőséget, amelynek révén elérhetem, hogy a jövőben helyesen idézzék a mondásaimat.